

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno DCCCCX. ad annum MLXXIII.

Parisiis, 1644

Leges Ecclesiasticae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15625

LEGES ECCLESIASTICÆ CANVTI REGIS. 309

tiffimæ Dei genitricis Mariæ, & omnium sanctorum intercessione, amplifcet Deus portionem eius in terra viuentium. Scripta est huius priuilegii donatio, & promulgata in Ligneâ basilica sub præsentia regis Cnutonis, anno ab incarnatione dominica 1032.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1032.

LEGES ECCLESIASTICÆ

CANVTI REGIS, QUÆ VEL SEORSVM EXTANT a sæcularibus, vel sparsim in eisdem reperiuntur, e Saxonico translata.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. De Deo, religione, & rege, debite colendis.	XIV. De Dei iuribus, festis, & ieiuniis conseruandis.
II. De pace Dei, regis, & ecclesiarum.	XV. De die dominica.
III. De multa pro dignitate ecclesie conferenda.	XVI. De ieiuniis.
IV. De reuerentia sacerdotibus præstanda.	XVII. De temporibus iustitii.
V. De purgatione ordinatorum.	XVIII. Pia exhortatio ad confessionem & penitentiam.
VI. Exhortatio ad ecclesiasticos, vt sancte viuant.	XIX. Ad eucharistiam & probitatem.
VII. De coniugiis prohibitis.	XX. Ad fidelitatem erga dominos.
VIII. De decimis reddendis.	XXI. Ad Deum ex intimis colendum & fidem.
IX. De nummo Romano.	XXII. Vt orationem dominicam & symbolum calleant.
X. De primitiis seminum.	XXIII. Vt exitialia fugiant.
XI. De decimis ad ecclesiam thani pertinentibus.	XXIV. Et inter hæc stuprum, &c.
XII. De pecunia pro lucernis.	XXV. Vt caueant sibi de tremendo iudicio.
XIII. De pecunia quæ dicitur symbolum animæ, & de sepultura.	XXVI. Vt episcopi & sacerdotes fide obeant officia.

PROOEMIUM.

CONSULTVM, quod Canutus Anglorum, Dacorum, & Noruegiensium rex, ex sapientum consilio, ad Dei immortalis gloriam, regie maiestatis ornamentum, & reipublicæ vtilitatem, natalitiis Domini nostri Iesu Christi diebus Vintoniæ fanciuit.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Primum omnium, vnum Deum ad omnes sæculorum

Q9 iij

Regii manu
scripti infra
editi capi-
tulum I.

ætates auguste sancteque venerentur omnes: vnam Christianæ religionis regulam religiosissime tenento: Cantum regem omni fidelitate & obseruantia prosequuntor.

II.

Regii manuscripti capitulum 2.

Templum Dei pia & æterna pace tueamur, idque crebro frequentemus omnes, cum ad animorum nostrorum salutem, tum ad reliquorum accessionem & emolumentum. Sacras ædes plane omnes Christi pax vna comprehensas habet, eam igitur magno in cultu atque honore habere Christianos omnes par est. Pax etenim diuina præ ceteris exoptanda & retinenda est, proxime vero & secundum hanc pacem seruari regiam oportet. Pacem igitur ecclesiæ Dei intra parietes suos, & Christiani regis traditam manu tranquillitatem maxime conuenit ratam iri semper atque inuiolatam. Si quis itaque alterutram violarit, prædiis multatus morte afficitor, nisi quidem rex sceleris pœnam condonauerit. Sin pacem ecclesiæ Dei vnquam posthac adeo violarit quisquam, vt intra fani parietes hominem trucidet, esto id quidem inexpiabile, atque in eum omnes amore Deum prosequentes infesti feruntor, ni isthinc prius euolarit, atque ad eiusmodi aliquod asylum confugerit, vt rex eum, cumulate tum Deo tum hominibus data compensatione, vita frui patiatur. Id quod si fecerit, numerata Christo & regi proprii capitis æstimatione, facito sibi ad compensationem aditum. Tum, si ad pactionem ventum fuerit, eamque rex fieri patietur, integram (quæ est nomine pacis regis violata) multam ecclesiæ pendito: templum de more purgari curato: cognatis atque cæsi domino quod æquum erit præstato, cum Deo denique in gratiam redire summa cum cura & diligentia studeto.

III.

Regii manuscripti capitulum 3.

Sin (cæde nulla perpetrata) pacem ecclesiæ minuerit quisquam, pro ratione delicti compensatio sequitor, siue is pugnarit, siue rapuerit, siue facinus aliud quodcumque admiserit. Primum tamen, pro ratione facinoris & ecclesiæ dignitate, pacis violatæ multa erit ecclesiæ præstanda. Neque vero vna eademque est omnium templorum terrena dignitas, sint quamquam omnia eiusdem diuinæ consecrationis focia. In iis etenim quæ possint expiari crimi-

nibus, pacis in æde primaria quacumque violatæ pœna regniæ pacis ruptæ multam exæquat, libras nimirum quinque, iure Anglorum: in secundaria autem & mediocri, pacis perturbatio centum & viginti solidis pensatur, multa scilicet regia: in fano vero minore, vbi sacra minus sæpe peraguntur, cui fit tamen locus sepulturæ destinatus, sexaginta solidorum pœna esto: in fano denique campestri, vbi nullum fuerit cœmeterium, pacis perturbatori tricenorum solidorum multa irrogator.

IV.

Christiana fide imbutos omnes maximopere conuenit sanctimoniam, ordines, Deoque consecrata loca religiosissime in pace tueri, atque suam cuique ordini dignitatem tribuere. Sciat enim quisque (qui scire saltem volet aut poterit) magni esse ponderis & momenti quod sacerdoti faciendum est pro salute populi, si modo rite Deo placere studuerit. Miri sunt etenim exorcismi, atque admirabiles illæ consecrationes, quibus in baptisterio & eucharistia sacrandis hostis humani generis pellitur ac profligatur. Angeli siquidem circumfusi sacra custodiunt, & diuina freti potentia sacerdoti (quoties rite Deum coluerit) subueniunt. Id quod faciunt quidem omni tempore, cum sacerdos Christum suppliciter ex animo rogarit, atque ab eo flagitarit quæ sunt populo ad vitam necessaria. Hi igitur propter Dei timorem pro sui ordinis dignitate ab aliis discernuntur.

Regii manuscripti capitulum 4.

V.

Si quis itaque sacerdotem ad certam aliquam religionis normam viuentem in crimen vocarit, atque is nullius sibi sceleris conscius fuerit, Missam (si modo id facere non ve-reatur) celebrato, & eucharistiæ perceptione vnus calumniam omnem solus contundito: sin trium fuerit accusatio, percepta (si modo ausus fuerit) eucharistia, atque adiunctis sibi aliis eiusdem ordinis duobus, omnem cogitati sceleris suspicionem diluito. Diaconum ad certam religionis formulam viuentem si quis singulari calumnia criminis reum fecerit, assumptis ordinis eiusdem duobus aliis, diaconus se crimine liberato. Criminatio sin fuerit tripla, admotis ordinis eiusdem viris senis se culpa exoluito. Plebeium sacerdotem, qui se ad nullam certam religionis re-

Regii manuscripti capitula 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. Sacerdotis regularis purgatio.

Diaconiregularis.

Sacerdotis secularis.

Altari fer-
uientis.

gulam astrinxit, si quis insimularit, perinde vt diaconus ex præscripto viuens, is crimen purgato. Si eorum qui ara deseruerint aliquis amicis orbatus, adeoque qui secum vna pariter iurent non habens, criminis fuerit postulatus, panem execratione deuotum comesto, atque de eo fiat prout diuina feret voluntas, nisi quidem licitum fuerit eucharistiæ perceptione se culpa liberare. Si quis sacris ini-

Ordinatus
homicida.

tiatus capitales suscepisse inimicitias, atque adeo alicuius interficiendi auctor aut consiliarius fuisse insimuletur, ad- motis (quorum interfit vel simultatem illam sustinere, aut eadem compensare) cognatis, crimen diluito. Cognatos autem si nullos habuerit, vitæ comites ac socios admo- ueto, aut ieiunato, aut (si opus esse videbitur) panem cer- tis verbis deuotum comesto, atque de eo fiat prout diui-

Monachus.

num feret iudicium. Monachus vero susceptarum inimi- ciarum nomine iure non petat neque pendito quidquam. Reliquit enim & abiecit quidquid sibi iure cognationis competebat, cum primo se ad formulam victurum est professus. Sacrificus, si minime fuerit in dicendis testimo- niis religiosus, si peierarit, faciendive furti auctor fuerit aut consiliarius, dignitate muneris sui dispoliatus, omni tum societate, tum amicitia & honore priuator, nisi quidem Deo & hominibus (pro eo ac fuerit ei ab episcopo impera- tum) cumulatissime satisfecerit. Satisfecit tamen se postea ab istiusmodi flagitiis temperaturum. Sin se purgare vo- luerit, facito id quidem siue excusatione tripla, siue aliter, prout ipsa feret facti ratio.

Sacerdos
peierans,
&c.

VI.

Regii ma-
nuscripti
capitulum
12.
Exhortatio
ad clericum.

Porro autem præcipimus, vt vniuscuiusque ordinis sin- guli muneris atque officii sui religionem diligenter san- cteque teneant, serui præsertim Dei, episcopi, cœnobiar- chæ, monachi, moniales, canonici, ac Vestales, quæ ad offi- cium pertinent curanto, ad formulam & præscriptionem vitam dirigunto, Christum dies ac noctes sæpe & mul- tum inuocanto, atque eundem denique pro omni popu- lo Christiano deprecantur. Dei vero ministros omnes, præsertim sacerdotes, precamur atque edocemus, vt Deo pareant, castimoniam caram habeant, iram vt vitent diuinam, atque torrentes inferorum flammæ effugiant. Sane quidem certo sciunt non licere eis Veneris causa
femi-

feminarum societatem coire. Qui vero sibi ab his temperarit, ac castitatem coluerit, diuinam consequitur miserationem, atque ad terreni honoris cumulum pari cum thano iure fruatur.

VII.

Christiana fide imbuti omnes propter Dei timorem illicitas carnis libidines coercento, ac iussis diuinæ legis obtemperanto. Porro autem edocemus, precamur, atque per Dei immortalis nomen præcipimus, ne Christiana fide tinctus quisquam intra sextum suæ cognationis gradum nuptias contrahat, neve cognati (quicum ei fuerat intra sextum gradum necessitudo) viduam in matrimonium ducat, neque porro ei, quam antea habuerat uxorem, aliquam consanguinitate propinquam sibi in matrimonio iungat. Susceptricem ad sacrum fontem, Vestalem virginem, aut repudiatam, in matrimonium Christianus ne ducito. Denique qui Dei leges cura complexus fuerit, suamque ab aternis inferorum flammis animam prohibere studuerit, scorta ne sectator, uxorem quoad ea vixerit vnicam, eamque legitimo nuptiarum fœdere coniunctam, nec plures, habeto.

Regii manuscripti capitula 13. 14.

VIII.

Quotannis quisque Deo iura iustasque debitiones rite persoluito: arationis quidem elemosynam ad decimum quintum a paschate diem pendito: fetuum decimas ad pentecosten soluito: terræ denique fructuum decimas reddito ad festum omnium sanctorum celebre. Verum enim vero si quis decimas ad eum quem diximus modum, ex decima nimirum arationis acra, dare noluerit, præpositus regius, episcopus, fundi dominus, fanique sacerdos, conueniunto, atque eo vel inuito decimam ecclesiæ, cui quidem debetur, partem, nona ei relicta, reddunto. Quod ad residuas octo partes attinet, quatuor qui est fundi Dominus, reliquas illius diocesis episcopus habeto. Id quod faciundum erit, siue is fuerit minister regis, siue nobilis alterius cuiuscumque.

Regii manuscripti capitulum 15.

IX.

Nummus Romæ debitus ad festum diui Petri redditor: qui tum non soluerit, episcopo denarium illum, aliosque præterea ter denos, numerato, ac regi eo nomine duce-

Regii manuscripti capitulum 16.

Concil. Tom. 25.

R r

X.

Regii ma-
nuscripti
capitulum
17.

Seminum primitiæ ad festum diui Martini penduntor. Si quis dare distulerit, eas episcopo vndecies præstato, ac regi ducenos & viginti solidos persoluito.

XI.

Regii ma-
nuscripti
capitulum
18.

Thanus si in solo ex scripto possessio templum habuerit, cui locus adiaceat sepulturæ destinatus, decumarum suarum trientem in id conferre ei potestas esto. Sin circa templum nullus fuerit designatus humationi locus, tum qui est fundi dominus dato sacerdoti nouem partium reliquarum quantulum ei visum fuerit. Ex singulis ingenuorum focis census ecclesiasticus templo reddatur primario.

XII.

Regii ma-
nuscripti
capitulum
19.

Ter quotannis ad lucernas pecunia conferatur, festo quidem paschatis in singulas terræ hydas ceræ obulus imponitor, ad festum omnium sanctorum celebre tantumdem redditor, similiter fiat ad festum purificationis diuæ Mariæ.

XIII.

Regii ma-
nuscripti
capitulum
20.

Porro autem æquum est, vt effosso tumulo ipsa protinus numeretur pecunia sepulcralis. Atque si quis extra suæ parœciæ fines mortuum humarit aliquem, ipsa nihilo secius pecunia sepulcralis ecclesiæ, ad quam iure pertineat, redditor.

XIV.

Regii ma-
nuscripti
capitulum
21.

Iura atque officia diuina omnia studiosè quisque ita vti conuenit tuitor ac conseruato: dies festos ac ieiunia summa cum ceremonia celebrato: diem dominicum ab ipsa Saturni diei hora pomeridiana tertia in primam vsque diei Lunaris lucem festum agito. Ceteras denique ferias perinde vt fuerint a sacerdote indictæ solennes agito.

XV.

Regii ma-
nuscripti
capitulum
22.

Die quidem dominico mercata concelebrari, populivè conuentus agi, nisi flagitante necessitate, planissime vetamus: ipso præterea die sacrosancto a venatione & opere terreno prorsus omni quisque abstineto.

XVI.

Regii ma-
nuscripti
capitulum
23.

Instituta omnia, siue quatuor temporum, siue quadragesima, siue alia quæcumque, religiosissime celebrantor

ieiunia. Ad singulos diuæ Mariæ atque apostolorum omnium dies festos (excepto vnico Philippi & Iacobi, quo paschatis gratia cibo non temperatur) ieiunia sunt. Singulo quoque Veneris die (nisi quidem festus agatur) ieiunium esto. A paschate vero vsque ad pentecosten, atque ab ipso natali Iesu Christi die ad octauam vsque ab epiphania lucem, ieiunia nemo obseruato, nisi quidem iudicio ac voluntate fecerit sua, aut id ei fuerit a sacerdote imperatum.

XVII.

Porro autem festis diebus omnibus, quatuor temporum ieiuniis, quadragesima, ceterisque omnibus quibus rite fuerit indictum ieiunium diebus, omnis ordalii ac iurifurandi iurisdictio intermittitur. Ab anniuersario item aduentus Domini die festo ad octauum vsque ab epiphania diem, atque a septuagesima ad decimam quintam a paschate lucem, iustitiam edicimus. Sane quidem annuadiuorum Edvardi & Dunstani festa religiose ab Anglis decimo quinto Kalendas Aprilis, & decimo quarto Kalendas Iunii, celebranda sapientes instituerunt. His ergo festis solennibus Christiana fide tinctis omnibus, ita ut conuenit, festa & tranquilla pax esto, omnisque procul absit fraus & malitia. Atque si quis alteri siue fideiussionis, siue compensationis nomine debuerit quidquam, aut ante hosce dies, aut continuo pone retribuio.

Regii manuscripti capitulum 24.

Festa sanctorum Edvardi & Dunstani.

XVIII.

Christiana fide imbutos omnes pro sui quem in Deum habent amoris magnitudine obtestamur, ut quæ sunt sibi ad salutem necessaria cupide animo & cogitatione comprehendant. Adueniet etenim tandem aliquando tempus, cum diuinæ paruissæ voluntati, tum cum liberum dabatur spatium, multis partibus malimus, quam omnes omnium qui in terris degunt possedisse fortunas. Sane quidem vniuersi nobis omnibus, ut fuerint cuiusque facta, decerneretur stipendium. Tum denique vni miseris qui viui æterna inferorum supplicia promeruerunt. Quin igitur a delictis diligentius declinemus, ingenue sacerdoti peccata quique fateamur, ab omnibus in posterum maleficiis abstinemus, admissa officiose com-

Regii manuscripti capitulum 25. Pii regis pia exhortatio.

pensemus, eas denique aliis imponamus leges, quibus ipsi parere non grauaremur. Hoc etenim sincerum est iudicium, Deoque gratum & acceptum, vereque beatus est quisquis ex formula iudicarit. Rerum siquidem omnium auctor præpotens Deus nos omnes creauit, atque ingenti redemit precio, propria scilicet quam pro nobis efflauit anima.

XIX.

Regii manuscripti capitulum idem.

Christiana fide imbutus quisque quæ sibi ad salutem conducunt efficit omnia, in Christianam fidem ac religionem omni cogitatione curaque incumbito: ac qui ea quæ sunt sibi ad salutem necessaria animo ac mente (vt quidem omnes velle debebunt) concipere voluerit, ter saltem quotannis ad eucharistiæ perceptionem animum præparato. Dicta factaque sua omnia (qui se gratiosum fore confidit) rite dispensato, atque ordine disponito, iurandum datamque fidem religiosissime seruato, iniustitiam pro sua quisque virili parte ditio- nis nostræ finibus omnem arceto, iustitiam denique diuinam dehinc dictis factisque studiosè persequitor, atque ita tandem aliquando diuinam omnes cumulate consequemur miserationem.

XX.

Regii manuscripti capitulum 26.

Præterea autem ipsi exequamur quod aliis imperamus: semper quidem in Dominum nostrum animo firmi- mus atque fidei, honorem eius omnibus neruis ac facultatibus nostris tueamur, eiusque pareamus voluntati. Quidquid enim erga Dominum (ea ducti fidelitate quæ est cum virtute & officio coniuncta) fecerimus, magno id nobis erit emolumento; namque in hoc ipso Deus sum- mus omnium rector & Dominus egregie nobis fidelis erit: maxime igitur interest, famulos Domini ratione vt re- gant & gubernent.

XXI.

Regii manuscripti capitulum 27.

Christiana fide imbutos omnes admonemus grauer, vt ex animo Deum amore & perpetuo quodam iudicio diligant, Christianam fidem religiosissime conseruent, diuinis doctoribus haud grauate pareant, Dei leges & do- ctrinam diligentissime perscrutentur, atque ad suam ipsorum vtilitatem sæpe ac multum exquirant.

XXII.

Hortamur insuper, vt Christianus quisque ita quidem discat, sinceram vt saltem probe calleat fidem, atque orationem dominicam, & apostolorum symbolum perdiscat. Horum etenim altero Christiana fide tincti diuinum implorant numen, altero puram honestamque de numine Dei profitentur opinionem. Ipse Christus orationem dominicam protulit primus, eamque discipulos edocuit. Diuina autem precatio illa ex septem conflatur petitionibus: quas qui non simulate, sed ex animo fatus fuerit, cum Deo ipso de iis omnibus, quæ sunt ad vitam vel præsentem vel consequentem necessaria, colloquitur. Verum enimvero qua tandem poterit ratione quisquam ex animo Deum precari immortalem, nisi quidem illi sincere ac candide fidem habuerit. Et quidem qui hæc condiscere noluerit, nec vllam morte deletus cum Christianis capiet tranquillæ quietis partem, nec viuus & superstes ad eucharistiam admitetur, nec ipso denique viri Christiani nomine dignus putabitur. Imo nec ei liceto officia & partes ad sacrum fontem vel coram episcopo pro alio suscipere, ni hæc prius perdiscat, & pulcre calleat.

Regii manus-
scripti
capitulum
idem.

XXIII.

Hortamur etiam, vt exitialia crimina, sceleraque atrocitas atque immania, singuli semper studiose declinent: & si quid forte impulsu diaboli delinquitur, id omne documento sacerdotis refarcitor.

Regii manus-
scripti
capitulum
idem.

XXIV.

Admonemus porro, turpe vt stuprum, illicitam Venerem, atque fœderis coniugalis violationem omne tempus ætatis deuitent singuli.

Regii manus-
scripti
capitulum
idem.

XXV.

Porro autem docemus, vt in omnium semper animis Dei timor penitus infideat, dies noctesque supplicia pro maleficiis metuant, diem iudicii timeant, tetros inferorum cruciatus horreant, extremum denique vitæ diem instare quotidie atque imminere arbitrentur.

Regii manus-
scripti
capitulum
idem.

XXVI.

Sunto sane episcopi Dei præcones ac diuini iuris interpretes. Eorum est rerum diuinarum commoda prædicare palam, seque aliis exempla viuendi ad imitandum expo-

Regii manus-
scripti
capitulum
idem.

nere, aures vero animumque ad ea attendant qui velint. Malus siquidem est custos qui creditum sibi gregem voce saltem, si ultra non detur, aduersus eum qui spoliaturus venit non defenderit. Vnus autem omnium nocentissimus est diabolus, qui operose hoc vnum molitur semper vt mortalium animis struat calamitatem. Quapropter pastores vigilare, excubare, & proclamare oportebit, vt quæ populo ab his infensis aduersariis impendent mala, eis prauifa atque præcauta sint omnia. Pastores vocamus episcopos & sacerdotes, quorum partes sunt eruditione atque doctrina gregem Domini speculari ac defendere, ne eum aliquando lupus furore & scelere inflammatus mordicus laceret atque dilaniet. Verumtamen si quis tum denique fuerit, cuius aures diuinis præceptis ac monitis non pauerint, eius rei rationem causamque Deo reddat atque exponat necessum est. Collaudetur nomen Domini in perpetuum; ei laus, gloria, & honos, in omnes sæculorum ætates. Amen.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. <i>De iustitia efferenda.</i>	XII. <i>De ordinato capitis reo.</i>
II. <i>De misericordia exhibenda in iudicio.</i>	XIII. <i>De reo confessarium petente.</i>
III. <i>De Christiano non vendendo extra regnum.</i>	XIV. <i>De die dominica & festis obseruandis.</i>
IV. <i>De sagis sortilegis, &c. eiiciendis.</i>	XV. <i>De ieiunium violante.</i>
V. <i>De gentiliū superstitionibus abolendis.</i>	XVI. <i>Vt quadragesima & festa non temerentur.</i>
VI. <i>De homicidis peierantibus & mæchantibus.</i>	XVII. <i>De ecclesia debita vi detinente.</i>
VII. <i>Quod peccatum turpius sit in diebus & locis sacris; & maiores magis sunt plectendi.</i>	XVIII. <i>De sacrum ordinem violante.</i>
VIII. <i>De ministrum altaris occidente.</i>	XIX. <i>De adulterio.</i>
IX. <i>Vt rex sit ordinatis & alienigenis patronus.</i>	XX. <i>De incestuosis.</i>
X. <i>De ministro altaris homicida, &c.</i>	XXI. <i>De viduam violante.</i>
XI. <i>De ordinatum vinciente aut verberante.</i>	XXII. <i>De uxoris adultera pena graui.</i>
	XXIII. <i>De vxorato fornicante, aut concubinam habente.</i>
	XXIV. <i>Vt alienigena libidinosi eiiciantur.</i>
	XXV. <i>Vt homicida in purgatione cadens episcopo tradatur.</i>